

13.6.2012

Jakelussa mainituille

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN TOIMINTAKERTOMUSKANNANOTTO RAHA-AUTOMAATTIYHDISTYKSEN AVUSTUSTOIMINNAN TOIMINTAVUOSISTA 2008 - 2011

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) antaa valtion talousarvioasetuksen (1243/1992) 66 i §:n (254/2004) nojalla edellyttämän toimintakertomuskannanottonsa Raha-automaattiyhdistyksen (RAY) toiminnasta vuosilta 2008 -2011 sekä niistä toimenpiteistä, joihin Raha-automaattiyhdistyksestä annetut asiakirjat kuten vuosikertomus ja muut selvitykset antavat aihetta.

1. Yleisarvio

Raha-automaattiyhdistys on toteuttanut arpajaislain nojalla ja ministeriön sekä RAY:n tulostavoitteita koskevan sopimuksen mukaisesti tehtäväkseen annettua raha-automaattituotosta jaettavien avustusrahojen valmistelua ja avustusten käytön valvontaa **vuosina 2008 - 2011 tyydyttävästi (arvosana 3 ½) ja vuoden 2011 toimenpiteiden osalta hyvin (arvosana 4-)**. Arviointiasteikko on 5-1; 5 = erinomainen, 4 = hyvä, 3 = tyydyttävä, 2 = välttävä, 1 = heikko. Avustusten suuntaamisessa vuonna 2011 RAY on onnistunut ministeriön asettamien tavoitteiden mukaisesti. Avustustoiminnan vaikuttavuuden ja tulosten arvioinnin kehittämistyö on käynnistynyt hitaasti ja ongelmat ovat jatkuneet koko tulossopimuskauden. Vuoden 2011 loppuun mennessä avustusten käytön tuloksellisuuden ja vaikutusten arvioinnin edellyttämän seurantajärjestelmän ja seurantakriteereiden kehittäminen ei ollut kaikilta osin valmistunut. Työtä on hidastanut erityisesti uuden avustuksia koskevan tietojärjestelmän käyttöönoton toistuva viivästyminen. Muilta osin avustusten seurannan ja valvonnan sekä tulosten arvioinnin kehittämiseksi luotiin vuonna 2011 hyvät edellytykset.

Raha-automaattiyhdistyksellä on arpajaislain (1047/2001) 11 §:n nojalla yksinoikeus raha-automaattien käytettävänä pitämiseen, kasinopelien toimeenpanemiseen sekä pelikasinotoimintaan. Raha-automaattiyhdistys hankkii varoja terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen. Varat jaetaan oikeuskelpoisille yleishyödyllisille yhdistyksille ja säätiöille harkinnanvaraisina avustuksina hakemusten perusteella. Sosiaali- ja terveysministeriön ja Raha-automaattiyhdistyksen välinen tulossopimus käsittelee Raha-automaattiyhdistyksen avustustoimintaa.

Raha-automaattiyhdistys käsittelee avustushakemukset, laatii avustusten jakohdotuksen ja toteuttaa avustusten maksatuksen ja käytön valvonnan raha-automaattivastuksista säädetyn lain (1056/2001) ja eräistä raha-automaattivastuksiin sovellettavista määräajoista säädetyn valtioneuvoston asetuksen (1170/2001) mukaisesti. Avustukset myöntää RAY:n hallituksen ehdotuksen pohjalta valtioneuvosto sosiaali- ja terveysministeriön esittelystä, pääsääntöisesti kerran vuodessa. RAY:n hallinnosta on säädetty valtioneuvoston asetuksella (1169/2001). Sosiaali- ja terveysministeriö ohjaa ja valvoo rahapeliyhteisön jakohdotuksen ja avustussuunnitelman valmistelumenettelyä. Tässä kannanotossa ei käsitellä RAY:n harjoittamaa rahapeli-toimintaa.

Yksinoikeuteen perustuvan järjestelmän säilyttämisen kannalta rahapelihaittojen ehkäisyä ja pelitoiminnan valvontaa on parannettava jatkuvasti. Arpajaislain uudistamisessa rahapelihaittojen ehkäisyyn on kiinnitetty erityistä huomiota. RAY käynnisti nettipelien tarjonnan vuoden 2010 syksyllä. Rahapelihaittojen minimoinnin kannalta verkkopelaamisen käynnistäminen edellyttää rahapelihaittojen seurannan ja ehkäisyn tehostamista.

Jotta avustukset kohdentuisivat järkevästi, on avustustoiminnan vaikuttavuuden arviointia parannettava. Nopeaa edistymistä avustettavan toiminnan tulosten, vaikutusten ja vaikuttavuuden raportoinnissa ei ole tapahtunut ja tässä yhteydessä voi viitata sosiaali- ja terveysministeriön aiempina vuosina tekemiin kannanottoihin asiasta.

2. Kannanoton valmistelu

Raha-automaattiyhdistystä koskeva sosiaali- ja terveysministeriön toimintakertomuskannanotto on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriön asianomaisesta laitoksesta vastuussa olevassa tulossopimusten sisäisessä valmisteluryhmässä sekä käsitelty hallinto- ja suunnitteluosaston johtoryhmässä. Valmistelu on perustunut ministeriön sisäiseen ohjeeseen, RAY:n vuosikertomukseen, raha-automaattiavustusten käytön valvontakertomukseen vuodelta 2011, seurantaraporttiin sekä käytyihin ohjaus- ja valvontaneuvotteluihin ministeriön ja RAY:n välillä. Kannanotto on käsitelty myös ministeriön virkamiesjohtoryhmässä. Kannanottoluonnos on esitelty laitoksille hallinnonalan tulossopauspäivillä, joilla RAY on antanut palautteen kannanotosta. Sosiaali- ja terveysministeri on tehnyt päätöksen kannanotosta kansliapäällikön esittelystä.

3. Arvio tuloksellisuudesta ja sen kehityksestä sekä tulostavoitteiden toteutumisesta tulossopimuskaudesta 2008 - 2011

3.1 Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kehitys

RAY:n avustustoiminnan päämääräksi ja yhteiskunnalliseksi tehtäväksi on lainsäädännössä asetettu terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen sosiaali- ja terveysalan yleishyödyllisten järjestöjen toimintaa ja hankkeita avustamalla.

Avustusten kohdentamisen osalta tavoiteasettelussa sovelletut yhteiskunnallista vaikuttavuutta koskevat kriittiset menestystekijät olivat

- terveyden ja toimintakyvyn edistäminen,
- köyhyyden ja syrjäytymisen vähentäminen,
- toimivat palvelut sekä
- kansalaisjärjestöjen toimintaedellytykset.

Kolme ensimmäistä olivat STM:n hallinnonalan yhteisiä ja neljänteen tiivistyi tärkeä osa RAY:n erityisestä tehtävästä. Tulossopimuskaudelle 2008 - 2011 oli määritelty, että sosiaali- ja terveysalan kansalaisjärjestötoiminnan turvaaminen on Raha-automaattiyhdistyksen avustustoiminnan ensisijainen tehtävä.

Avustusten kohdentuminen vuosina 2008–2011 mainittuihin strategia-alueisiin on esitetty alla olevassa taulukossa.

Avustusmäärärahan käyttö (milj. euroa)

	2008	2009	2010	2011
Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen	60,0	56,8	51,5	50,0
Köyhyyden ja syrjäytymisen vähentäminen	106,0	105,3	93,4	90,0
Toimivat palvelut	8,0	6,3	6,8	6,3
Kansalaisjärjestöjen toimintaedellytykset	138,0	134,1	126,5	121,9
YHTEENSÄ	312,0	302,5	278,2	268,2

Avustusten yhteissumma pieneni 10 miljoonaa euroa vuodesta 2010 vuoteen 2011 verrattuna. Kuitenkin lääkintä- ja pelastushelikopterien sekä joidenkin muiden avustuskohdeiden siirtyminen rahoitettavaksi suoraan valtion talousarviosta merkitsi sitä, että käytännössä järjestöjen avustuksiin oli käytettävissä jopa muutamia miljoonia euroja edellistä vuotta enemmän.

Kansalaisjärjestöjen toimintaedellytysten turvaamiseen on rahallisesti panostettu tavoitteiden mukaisesti. Tavoitteiden toteutumista edistivät mm. avustuslaji- ja järjestöjen toiminnan sisältöaluekohtaiset selvitykset ja niiden perusteella tehdyt tarkennukset avustamisen periaatteisiin ja kriteereihin. Avustuskohdeiden ohjauksessa on korostettu toiminnan tavoitteellisuutta ja avustusten suuntaamisessa toimijoiden yhteistyötä. Tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden arviointi jää kuitenkin puutteelliseksi arviointikriteerien ja tulosten seurannan kehittymättömyyden vuoksi.

Avustusstrategian päivitys toteutettiin keskeisimmiltä osiltaan vuoden 2010 aikana ja uusi avustusstrategia (2012 - 2015) julkistettiin vuoden 2011 maaliskuussa. Avustusstrategiassa ja avustustoiminnalle asetetuissa tavoitteissa on otettu huomioon koko sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaa koskevat yhteiset yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet. RAY:n avustusten kohteena ovat olleet monet hankkeet, joissa järjestöt ja kunnat tekevät yhteistyötä. Järjestöjen osallistuminen kunnallisen palvelutuotannon tukemiseen omalla toiminnallaan ei ole kaikin osin toteutunut toivotulla tavalla. Erilaisten rahoitusjärjestelmien sovittamisessa yhteen on ollut ongelmia, jotka ovat vaikuttaneet toiminnallisten tavoitteiden tarkoituksenmukaista toteutumista.

Yksin raha-automaattiyhdistyksen avustustoiminnan merkitystä tavoitteiden saavuttamiselle on vaikea arvioida. Sosiaali- ja terveysministeriö voi yhtyä Raha-automaattiyhdistyksen näkemykseen, että Raha-automaattiyhdistyksen osallistuminen yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamiseen on otettu riittävän hyvin huomioon avustusten suuntaamisessa.

3.2. Toiminnallisten tulostavoitteiden kehitys

3.2.1 Toiminnallinen tehokkuus

Avustetun toiminnan seuranta ja arviointi

Tulosopimuskauden 2008 -2011 yleistavoitteeksi määriteltiin, että avustustoiminnan laatuun, vaikuttavuuteen ja tuottavuuteen kiinnitetään huomiota. Raha-automaattiyhdistys ohjaa avustuskohteita selkeiden tavoitteiden asettamisessa sekä toiminnan tulosten seurannassa, arvioinnissa ja hyödyntämisessä. Yhteiskunnallista vaikuttavuutta kuvaavat tavoitteet tuli ottaa huomioon avustuspäätöksiä tehtäessä ja avustuspäätökset piti kytkeä esitettyihin vaikuttavuustavoitteisiin soveltuvin osin.

RAY toteaa seurantaraportissaan, että tulosopimuskaudella kehitettyjen ja paraikaa vakiinnutettavien seurantakäytäntöjen avulla saadaan alkuperäisen tavoitteen mukaisesti tietoa avustetun toiminnan tuloksista ja vaikutuksista sekä myöhemmin soveltuville osin myös lopullisesta yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta. Kerättyä tietoa hyödynnetään ennen kaikkea järjestöjen oman toiminnan kehittämisessä, avustusten suuntaamisessa, lupaavien käytäntöjen mahdollisimman laajan hyödyntämisen varmistamisessa sekä tulosten raportoinnissa ministeriölle. Avustustoiminnan tieto- ja asiahallintajärjestelmän rakentaminen ja sen käyttöönoton viivästyminen aikataulusta aiheuttivat sen, ettei seurannan toteuttamista voitu käytännössä toteuttaa alkuperäisen suunnitelman mukaisesti.

Avustustoiminnan tulosten seurannan, arvioinnin ja seurantatiedon yhteiskunnallisen hyödyntämisen kehittämisessä edettiin tavoitetta hitaammin. Seurannan helpottamiseksi avustuspäätöksiä ei ole vielä kytketty yhteiskunnallisiin vaikuttavuustavoitteisiin.

Yleisavustukset

RAY:n tuli tulostavoitesopimuskaudella selkeyttää avustusten myöntämisen periaatteita avustustoiminnan läpinäkyvyyden ja tasapuolisuuden lisäämiseksi. Työ käynnistettiin järjestötoiminnan yleisavustusten myöntämiskriteerien täsmentämisellä ja niihin pohjautuva seurantajärjestelmä laatimisella. Uusi yleisavustuskäytäntö oli tarkoitus vakiinnuttaa tavoitekaudella.

Yleisavustusuudistus saatiin pääosiltaan valmiiksi syksyllä 2009 ja yleisavustamisen täsmentettyjä myöntämisperiaatteita ja -kriteerejä sovellettiin käytäntöön työstettäessä jakoehdotusta 2010. Samalla tarkennettiin toimia, jotka kuuluvat yleisavustuksilla rahoitettaviin tehtäviin. Tarkka analyysi uudistuksen vaikutuksista avustusten suuntaamiseen kuitenkin puuttuu. Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että kriteereissä ja seurannassa on edelleen kehitettävää.

Sidotun määrärahan osuus

Avustusjärjestelmän joustavuuden varmistamiseksi ja uusiin tarpeisiin reagoimisen mahdollisuuksien turvaamiseksi tavoitteena oli vähentää sidotun määrärahan osuutta avustusvarojen kokonaismäärästä asteittain. Tavoitteena on kasvattaa sopimuskaudella sitomattoman määrärahan osuus 15 prosenttiin.

Tavoite saavutettiin tulossopimuskaudella ja vuoden 2012 avustusten jaossa sitomattoman määrärahan osuus oli jo noin 25 prosenttia.

Hankeavustukset

Hankerahoituksessa pyrkimyksenä oli luoda toiminnallisesti kattavia kokonaisuuksia ja työnjaon selkeyttäminen eri rahoituskanavien välillä. Järjestöjä tuli kannustaa yhteistyöhön ja yhteishankkeiden toteutukseen.

Hankeavustusten myöntämisen periaatteissa ja kriteereissä on korostettu tuloksekkaalle kehittämistoiminnalle ominaisia piirteitä kuten tulostavoitteiden konkreettisuutta, tavoitteen saavuttamista edistävää yhteistyötä, tulosten hyödyntämis- ja juurruttamisstrategioita sekä toiminnan tulosten ja vaikutusten seuranta. Vuodesta 2011 lähtien RAY on myöntänyt projektiavustuksia joko uusien toimintamallien tai -prosessien luomiseen tähtääviin innovatiivisiin kehittämisprojekteihin tai kokeilu- ja käynnistämiskäytäntöihin ja muihin määräaikaista rahoitusta tarvitseviin erillisprojekteihin. Avustusta saaneiden projektien kokoa ja yhteistyörakenteita RAY ei ole kuitenkaan selvittänyt tarkemmin. Seurantatiedon puute haittaa hankkeiden vaikutusten ja kustannustehokkuuden arviointia.

Työnjako kuntien palvelutoiminnan kanssa

Tavoitteena on ollut järjestöjen ja kuntien yhteistyön edistäminen hyvinvointia edistävässä toiminnassa. Raha-automaattiyhdistyksen avustuksilla tuettujen ja toisaalta kuntien järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvien palvelujen välistä rajanvetoa on tarkennettu työnjaon selkiyttämiseksi. Rahavälitteisen palvelutuotannon avustamismahdollisuuksien kaventuessa avustuksia on kohdennettu selkeämmin sellaisiin järjestöille luontevasti sopiviin kansalaisten omaehtoista selviytymistä ja hyvinvointia edistäviin toimintoihin, jotka toteutetaan ostopalvelu- ja kilpailuttamisjärjestelmien ulkopuolella.

Syrjäytymistä vähentävien palveluiden kehittämishankkeissa kehittämistulosten juurtumisen varmistamiseksi tarkoitus oli edistää järjestöjen yhteistyötä erityisesti niiden tahojen kanssa, joiden järjestämisvelvollisuuden piiriin kyseiset palvelut kuuluvat. Ryhmien tunnistamisessa tehdään yhteistyötä sekä virallisten että epävirallisen verkostojen kanssa.

Tavoitteet ovat toteutuneet RAY:n oman arvioinnin mukaan erittäin hyvin. Avustuksia on suunnattu enenevästi järjestöille luontevasti sopiviin kansalaisten omaehtoista selviytymistä ja hyvinvointia edistäviin toimintoihin ostopalvelu- ja kilpailuttamisjärjestelmän ulkopuolella. Syrjäytymistä vähentävien palveluiden kehittämishankkeissa kehittämistulosten juurtumisen varmistamiseksi edistettiin järjestöjen yhteistyötä palveluiden järjestämisestä vastaavien taho-

jen kanssa. Järjestöjä kannustettiin osallistumaan sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämishohjelmaan eli Kasteeseen liittyviin alueellisiin hankkeisiin. Sosiaalista lomatoimintaa toteuttavien järjestöjen rakenteellinen uudistaminen eteni hyvin tulossopimuskaudella. Toiminnan päällekkäisyyksiä on karsittu. Tulossopimuskaudella käynnistyi myös monia muita järjestöjen yhdentymisprosesseja, joiden tuloksena esim. SOSTE ry ja Ehyt ry aloittivat toimintansa vuoden 2012 alussa.

Järjestöjen ja kuntien yhteistyössä ja työnjaossa on edelleen haasteita erityisesti raha-automaattivastuksin kehitettyjen toimintamuotojen levittämisessä ja paikallisessa juurruttamisessa. Vaikka tulossopimuskaudelle asetettujen tavoitteiden suuntaan on edetty hyvin, ei esimerkiksi kehittämistulosten juurtumisesta yleiseksi käytännöiksi ole kuitenkaan tarkkaa tietoa. Sosiaali- ja terveysministeriö korostaa tässäkin suhteessa seurannan ja arvioinnin parantamista, jotta tieto lisääntyisi hankkeiden vaikutuksista sekä kehittämistoimien juurtumisesta yleisiin käytäntöihin.

RAY:n myönteisen julkisuuskuvan säilyttäminen

Tavoitteena oli säilyttää Raha-automaattiyhdistyksen myönteinen julkisuuskuva sekä yksinoikeuteen perustuvan raha-automaattijärjestelmän yleinen hyväksyttävyys ja yhteiskunnan tuki toiminnalle.

RAY:n tekemien selvitysten mukaan sekä avustustoiminnan että koko raha-automaattijärjestelmän myönteinen julkisuuskuva ja yksinoikeuden kannatus on vähintään hyvä. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan mainetta arvioivassa selvityksessä vuonna 2011 RAY sai kohtuullisen hyviä arvioita sidosryhmiltään, mutta RAY:n maineessa oli havaittavissa selvää heikentymistä aikaisempien vuosien erinomaisesta tasosta. RAY:n vahvuusiksi osoittautuivat erityisesti hyödyllisyys, toiminnan kehitys ja tunnettuus. Parannettavaa ilmeni muun muassa joustavuudessa, keskusteleavuudessa sekä toiminnan puolueettomuudessa.

RAY:n maineen säilyttäminen ja edelleen vahvistaminen vaatii erityistä huomiota. RAY:n maine on tulossopimuskauden aikana ollut vaalirahoitukseen liittyneiden epäselvyyksien takia erityisen paineen alla. Esiin nousseet avustusten väärinkäyttöepäillyt eivät edistäneet myönteisen julkisuuskuvan säilyttämistä.

Valvontatehtävien kehittäminen

Tulossopimuskauden tavoitteena oli avustuskohteiden valvonnan kehittäminen. Raha-automaattiyhdistys ohjeistaa avustuksensaajia tavoitteiden seurannassa ja tulosten arvioinnissa sekä tulosten hyödyntämisessä. Raha-automaattiyhdistyksen tuli myös kehittää raportointijärjestelmiään ja valvontaansa yleisavustusten läpinäkyvyyden parantamiseksi.

Avustusvarojen väärinkäyttöepäilyksien yhteydessä yleisavustusten käytön valvonnan ongelmat ovat tulleet korostuneesti esille. Avustusten valvonnassa havaittuja ongelmia on käsitelty myös Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomuksessa (14/2011). Yleisavusteisissa toiminnoissa voitiin havaita joissakin tapauksissa kustannusten kohdistamisongelmia RAY-hankkeiden ja muiden toimintojen välillä. Järjestöjen ohjeistusta on parannettu. RAY:n uusi avustusten käyttö- ja raportointiopas helpottaa osaltaan järjestöjä tekemään ratkaisuja avustusten käyttöä koskevissa tulkinnallisissa tilanteissa. Tulossopimuskaudella käynnistettiin myös toteutettavien mm. valvontakäyntien ja niiden kohdentumisen sekä niistä tehtävien raporttien sisällön yhdenmukaistamiseen tähtäävä kehittäminen. Valvonnan kehittämisestä on käyty neuvotteluja sosiaali- ja terveysministeriön ja Raha-automaattiyhdistyksen välillä valvonta- ja ohjaustapaamisten yhteydessä. Valvonta on kärsinyt myös resurssipulasta. Sosiaali- ja terveysministeriö korostaa valvonnan tehostamisen tärkeyttä ja valvonnan riittävien voimavarojen turvaamista.

3.2.2 Tuotokset ja laadunhallinta

Yleishyödyllisen kansalaisjärjestötoiminnan turvaaminen ja edistäminen on avustustoiminnan perustehtävä, joka palvelee kansalaisten osallisuutta ja syrjäytymisuhan alla olevien ryhmien aseman edistämistä. Raha-automaattiyhdistyksen avustuksia on suunnattu heikoimmassa asemassa olevien tukeen, palveluihin ja omaehtoisen aktiivisuuden edistämiseen sekä ongelmia ehkäisevään toimintaan.

Raha-automaattivastuksien tarkoituksena on parantaa avustettavien yleishyödyllisten yhteisöjen sekä säätiöiden toimintakykyä sekä parantaa toiminnan laatua. Ehkäisevässä ja toimintakykyä ylläpitävässä toiminnassa suoritteiden mittaaminen on haastavaa. Koska avustettavien järjestöjen ja säätiöiden toimintakyvyn ja toiminnan laadun tarkastelun seurantavälineistö on vasta kehitteillä, ei tuloksia ole pystytty raportoimaan. Avustushakemusten käsittelyn tehostaminen on käynnistynyt tähtäimessä uuden tietojärjestelmän käyttöönotto ja sähköisen asiainnin kehittäminen.

3.2.3 Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Raha-automaattiyhdistyksen henkilöstömäärä oli vuoden 2011 lopussa 1 581. Vähennys edelliseen vuoteen verrattuna oli 8 henkilöä. Kokoaikaisessa työsuhteessa olevien osuus nousi 57 prosenttiin. Osa-aikatyötä tekevästä suurin osa oli asiakaspalvelutehtävissä ravintolakasinopeleissä ja pelisaleissa. Avustustoiminnassa oli 38 kokoaikaista henkilöä ja 2 osa-aikaista henkilöä. Henkilöstökysymykset eivät kuulu sosiaali- ja terveysministeriön ja Raha-automaattiyhdistyksen välillä tehtävään sopimukseen tulostavoitteista.

4. Tuloksellisuuden raportoinnin perusteiden asianmukaisuus ohjauksen ja tulostavastuun kannalta sekä ministeriön kanta kehittämistarpeista

Avustustoiminnan kuvauksen osalta vuosikertomus ei ole riittävän perusteellinen toiminnan arvioinnin perustaksi. Raha-automaattiyhdistys on pyynnöstä toimittanut sosiaali- ja terveysministeriölle erillisen raportin tulostavoitteiden toteutumisesta. Raportti pyrkii vastaamaan tulostavoitteiden täyttymistä koskeviin kysymyksiin Raha-automaattiyhdistyksen näkökulmasta.

Vuoden 2006 kannanotossa todettiin, että Raha-automaattivastusten käytön valvontakertomuksessa on syytä tehdä yhteenveto avustustoiminnan seurannan ja arviointiraporttien tuloksista ja havaituista puutteista. Valvonta- seurantakertomusta on kehitetty toivottuun suuntaan. Selkeä yhteenveto päähavainnoista jätnevoittaisi vielä kertomusta.

Vuonna 2010 - 2011 toteutettiin raha-automaattivastustoiminnan ja sen valvonnan ulkoinen arviointi. Arviointiraportti valmistui maaliskuussa 2011. Sen pohjalta on käynnistetty mm. raha-automaattivastuksia koskevan lain uudistaminen.

5. Toimenpiteet, joihin Raha-automaattiyhdistyksessä on tarpeen ryhtyä tuloksellisuuden parantamiseksi

Aiempien vuosien kannanotoissa todettuja tarpeellisia toimenpiteitä on käynnistetty ja suunnitelmia laadittu. Työn aikatauluttaminen tulossopimuskaudelle ei ole kuitenkaan onnistunut. Avustustoiminnan seurantatietojen keruu, analysointi ja hyödyntäminen sekä tehtyjen arviointien tulosten hyödyntäminen avustusvalmistelussa jäivät asetetusta aikataulusta selvästi jälkeen. Toimijoiden yhteistyötä ja ohjelmakokonaisuuksia on jatkossakin kehitettävä tulosten levittämiseksi ja kehittämistulosten vakiinnuttamiseksi. Valvonnan ja avustusvalmistelun yhteistyötä on kehitettävä ja toimintatapoja tehostettava RAY:n avustustoiminnasta tehdyn ulkoisen arvioinnin kehittämis ehdotusten pohjalta.

Valtiontalouden tarkastusvirasto (VTV) selvitti yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen myönnettyjen raha-automaattivastustusten myöntämistä laillisuustarkastuskertomuksessaan (14/2011). Tarkastusviraston kannanottojen perusteella on RAY:ssä ryhdytty uudistamaan avustusten myöntämisen, maksamisen sekä käytön valvonnan menettelytapoja. Tarkastushavainnot on otettu myös huomioon raha-automaattivastuksista annetun lain uudistamista pohtivassa työryhmässä. Työryhmän on määrä tehdä muutosesitykset raha-automaattivastuksista annettuun lakiin vuoden 2012 aikana. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö on pyytännyt RAY:ltä selvitystä tiettyihin avustuskohteisiin myönnettyjen tukien käytöstä VTV:n valtionavustuksia sosiaali- ja terveydenhuollon ITC -hankkeille koskevan tarkastuskertomuksen (1/2012) huomautusten perustella.

Merkittävimmät puutteet ovat edelleen avustustoiminnan vaikuttavuuden arvioinnissa, sopivien vaikuttavuusmittareiden laadinnassa ja niiden systemaattisessa käytössä. Sosiaali- ja terveysministeriö on huomauttanut asiasta jo monena peräkkäisenä vuotena tulossopimuskaudella. Sosiaali- ja terveysministeriö totesi vuoden 2009 kannanotossa, että kansalaisjärjestötoiminnan edistämiseksi myönnettyjen avustusten käytön seuranta ja läpinäkyvyyttä on tehostettava uusien yleisavustuskriteerien käyttöönoton myötä. RAY:tä pyydettiin tekemään selvitys yleisavustusuudistuksen vaikutuksista järjestöjen keskinäiseen asemaan avustuskohteina, koska uudistuksen vaikutukset näkyvät konkreettisesti vasta muutaman vuoden viiveellä. Selvitystä ei ole vielä tehty. Tulostavoitesopimuksen toteutumisen seurantaraportti tulee toimittaa sosiaali- ja terveysministeriöön 15.3. mennessä. Viiveistä on syytä pyrkiä eroon.

Sosiaali- ja terveysalan yleishyödyllisille järjestöille ja säätiöille myönnettävien avustusten osuus RAY:n tuotoista tulee säilyttää vähintään nykyisen suuruisena. Tavoitteena tulee olla sopivien toimintamallien kehittäminen kuntien ja järjestöjen yhteistyölle, jossa järjestöjen osuus perustuu toiminnan pysyvään tai pitkäjänteiseen rahoitukseen. Uusi Kaste-ohjelma antaa tälle työlle hyvän pohjan myös tulevina vuosina. RAY:n on syytä uuden seuranta- ja arviointijärjestelmän käyttöönoton jälkeen tuottaa kuntien ja muiden yhteiskunnallisten toimijoiden käyttöön arvioitua tietoa avustusvaroilla toteutettujen kehittämistoimien hyödyntämismahdollisuuksista ja sovellettavuudesta yleiseen käyttöön.

6. Sosiaali- ja terveysministeriön toimenpiteet tuloksellisuuden parantamiseksi

Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut kaksi työryhmää, joissa käsitellään Raha-automaattiyhdistyksen avustustoiminnan kehittämiseen liittyviä kysymyksiä. Sosiaali- ja terveysalan järjestötoimintaa ja sen tukirakenteita käsittelevän työryhmän työtä jatkaa vuonna 2012 sosiaali- ja terveysalan järjestöjen toimintaedellytysten kehittämistä pohtiva työryhmä. Tavoitteena on järjestöjen yhteiskunnallisen roolin selkeyttäminen sosiaali- ja terveysalan toimijoina sekä järjestöjen palvelutuotannon aseman tarkastelu valtiontuki- ja hankintalainsäädännön kehityksen valossa. Raha-automaattivastuksista annetun lain uudistamistyöryhmän tavoite on uudistaa lain säädöksiä tarpeellisiksi katsotuilla muutoksilla. Molempien työryhmien määräaika päättyy vuoden 2012 lopussa. Raha-automaattiyhdistyksen edustajat ovat mukana työryhmissä.

Ministeriö jatkaa vuoropuhelua järjestöjen ja RAY:n kanssa kolmannen sektorin ja julkisen järjestelmän roolin ja tehtävien selkeyttämiseksi. Ministeriö linjaa strategiansa mukaisia ohjelma- ja toimenpidekokonaisuuksia, joihin RAY osallistuu. Ministeriön ja RAY:n tulossopimuksen rakennetta ja sisältöä uudistettiin tulossopimuskaudeksi 2012- 2015. RAY:n avustustoiminnan valmistelu- ja valvontaprosessien tavoitteita täsmennettiin mitattavien tunnuslukuin. Ministeriö seuraa tiiviisti avustustoiminnan tuloksellisuuden arviointia sekä pohtii rahoituksen tarkoituksenmukaista suuntaamista yhdessä RAY:n ja järjestöjen kanssa. Eri avustustyyppien uudistettujen kriteerien käyttöönoton vaikutuksia seurataan. Kehittämistoimenpiteiden seurannasta sovitaan ministeriön ja RAY:n välisissä säännöllisissä ohjaus- ja valvontaneuvotteluissa.

Sosiaali- ja terveysministeriö kehittää hallinnonalan tulosohejausta kohti sähköistä valmistelua ja yhtenäisempää raportointia.

Sosiaali- ja terveysministeri

Paula Risikko

Kansliapäällikkö

Kari Välimäki

JAKELU Raha-automaattiyhdistys
Ministeriön osastot
Tulossopimusten sisäisten valmisteluryhmien puheenjohtajat ja sihteerit

TIEDOKSI Valtiovarainministeriö
Valtiontalouden tarkastusvirasto
Valtiokonttori (Netra)
Peruspalveluministeri
Tarkastuspäällikkö

